

PODRÓŻ JAKO DROGA DO POZNANIA SIEBIE. NOWE SPOJRZENIE NA EUROPEJSKIE DZIEDZICTWO

“Odnajdź siebie na końcu świata”, „Podróż w poszukiwaniu samego siebie” czy “Podróż jako terapia” to tylko kilka przykładów popularnych obecnie haseł turystycznych. Hasła te mają zachęcić do dalekiej podróży, dając obietnicę, że podróż ta przyniesie nie tylko relaks, ale też skieruje podróżujących na drogę do samopoznania czy pozwoli odetchnąć od współczesnego, zabieganego świata. Równolegle część osób, kierując się podobną motywacją, na podróże wybiera nie odległe destynacje, lecz miejsca znajdujące się tuż obok.

Podczas zajęć zwrócimy uwagę na związek podróży, tożsamości i dziedzictwa, lecz podróżować będziemy nie po dalekich krajach. Odwiedzimy nowo-chłopów w Katalonii, a następnie udamy się do dawnej wsi Wolica będącej obecnie częścią warszawskiej dzielnicy Ursynów.

Cele:

- zwrócenie uwagi na zjawisko podróżowania w celu odnalezienia swojej tożsamości lub zmiany dotychczasowego trybu życia;
- refleksja nad własnymi motywacjami do podróżowania;
- zapoznanie z terminami dziedzictwo materialne, niematerialne, oczywiste i nieoczywiste;
- zachęcenie do podróżowania po najbliższej okolicy i odkrywania dziedzictwa lokalnego;
- zwiększenie wiedzy o antropologii jako dyscyplinie naukowej oferującej wiedzę pozwalającą na głębsze zrozumienie poszczególnych regionów świata.

ZADANIE PIERWSZE

KIERUNEK: TOŻSAMOŚĆ

Ćwiczenie ma na celu wprowadzenie do tematu coraz popularniejszego zjawiska podróżowania w celu odnalezienia swojej tożsamości. Jednocześnie chcemy zachęcić osoby uczestniczące do refleksji nad własnymi motywacjami do podróży – zarówno tych dalekich, jak i bliskich.

Są to materiały do samodzielnego przygotowania: wycięte zdjęcia związane z podróżowaniem/kierunkami turystycznymi w liczbie **dwukrotnie większej** od liczby osób uczestniczących **lub** materiały do zrobienia kolaży indywidualnych: magazyny z fotografiami, kartki, kleje, nożyczki

15-25 minut

praca indywidualna
lub w parach
(do wyboru),
dyskusja na forum

prezentacja
(slajdy nr 2-3)

zdjęcia lub
materiały do
zrobienia kolaży

Wybierz jedną z poniższych form ćwiczenia:

1. Rozłóż fotografie związane z podróżami i poproś osoby uczestniczące, by każda z nich wybrała jedną fotografię – tę, która najlepiej oddaje ich wymarzony/idealny kierunek turystyczny;
2. Przygotuj materiały do zrobienia kolażu i poproś osoby uczestniczące, by każda z nich przygotowała kolaż pod tytułem: Mój wymarzony/idealny kierunek podróżniczy/turystyczny.

Po wyborze zdjęć/przygotowaniu kolaży poproś chętne osoby, by na forum grupy opowiedziały o swoim wyborze/przygotowanym kolażu. W dyskusji możesz użyć następujących pytań pomocniczych: *Dlaczego jest to Twój wymarzony/idealny kierunek podróżniczy/turystyczny? Czy byłaś_eś w tym miejscu? Co dała Ci/mogłaby Ci dać podróż do tego miejsca? Czego szukasz, podróżując? Czy szukasz też siebie?*

ZADANIE DRUGIE

A MOŻE BY TAK RZUCIĆ WSZYSTKO I ZOSTAĆ NOWO-CHŁOPEM?

20 minut

burza mózgów,
oglądanie
fragmentów filmu,
dyskusja

prezentacja
(slajdy nr 4-6)

fragmenty wykładu

Celem ćwiczenia jest zaprezentowanie zjawiska agroekologii i ruchów nowo-chłopskich, a także zastanowienie się, czy i w jaki sposób podróże i/lub zmiana miejsca zamieszkania mogą wiązać się z tożsamością.

Obejrzyj z grupą fragmenty wykładu *Agroekologiczne now-topie. Ruch nowo-chłopski w Katalonii* dr Agaty Hummel, w którym prelegentka opowiada o ruchu nowo-chłopskim w Katalonii. Omawiane zjawisko jest przykładem dziedzictwa niematerialnego. Dziedzictwem niematerialnym mogą być m.in. praktyki, styl życia, umiejętności, sposób wykonywania pewnych czynności. Te elementy kultury są często przekazywane ustnie i poprzez doświadczenie.

Zrób krótki wstęp przed obejrzeniem wykładu. Możesz się zainspirować poniższym komentarzem.

Zrób krótki wstęp przed obejrzeniem wykładu. Możesz się zainspirować poniższym komentarzem.

Komentarz dla osoby prowadzącej:

Ruch nowo-chłopski, który w Katalonii badała dr Agata Hummel, to ruch, w ramach którego mieszkańcy miast przeprowadzają się na wieś, aby wieść życie inspirowane dawnym życiem chłopskim. Definicja nowo-chłopów obejmuje także tych, którzy zawsze mieszkali na wsi i chcą odbudować chłopski styl życia. Opierają się na idei kontrurbanizacji, samowystarczalności i autonomii wobec rynku i państwa. Nowo-chłopi kierują się zasadami agroekologii, zrównoważonego rolnictwa i hodowli, w nurcie gospodarki nieformalnej. Remontują zabytkowe posiadłości i chaty górskie, żyją w skromnych warunkach oraz prowadzą działalność rolniczą skierowaną do lokalnej społeczności. Ich wyborami kieruje m.in. chęć wyjścia poza systemy państwowe i ekonomiczne oraz szukanie swojego miejsca w świecie.

Poproś osoby uczestniczące, aby w trakcie oglądania filmu zwróciły uwagę na poniższe kwestie:

1. Do jakich ideałów nawiązują nowo-chłopi?
2. Jaki wpływ na budowanie/rozwijanie tożsamości może mieć zmiana miejsca zamieszkania i stylu życia?
3. Jaki rodzaj dziedzictwa prezentowany jest w omawianych fragmentach?

Zachęć do robienia notatek w trakcie oglądania wykładu.

■ Fragmenty wykładu do obejrzenia na forum:

01. Co to są inicjatywy nowo-chłopskie?

Fragment 1:

→ Początek: **00:04:55**

→ Koniec: **00:06:02**

Fragment 2:

→ Początek: **00:06:52**

→ Koniec: **00:07:44**

02. Ideologia nowo-chłopska i agroekologia

Fragment 1:

→ Początek: **00:10:58**

→ Koniec: **00:13:22**

Fragment 2:

→ Początek: **00:16:57**

→ Koniec: **00:19:24**

03. Przykład wioski nowo-chłopskiej

Fragment 1:

→ Początek: **00:29:08**

→ Koniec: **00:32:46**

04. Zjawisko „choroby górskiej”, z którą mierzą się pary mieszkające w górach, przyczyniającej się do rozpadu długoletnich związków

Fragment 1:

→ Początek: **00:35:15**

→ Koniec: **00:36:06**

Po obejrzeniu fragmentów porozmawiaj z osobami uczestniczącymi na zadane wcześniej kwestie. Możesz zadać dodatkowe pytania poszerzające dyskusję np.:

1. Co sądzicie o ruchu nowo-chłopskim? Jak odbieracie ideały, do których nawiązują nowo-chłopi?
2. Z jakimi wyzwaniem mierzą się nowo-chłopi? Jakie widzicie trudności i radości funkcjonowania w tym ruchu?
3. Na jakich poziomach można rozpatrywać funkcjonowanie tego ruchu i jego wpływ na jednostkę? (psychologiczne, ekonomiczne, kulturowe, polityczne itp.)
4. Czy ruch nowo-chłopski jest to sposób życia, który ma szansę istnieć i rozwijać się we współczesnym kapitalistycznym świecie?
5. Czy znacie inne podobne ruchy związane z podróżą, zmianą miejsca zamieszkania, szukaniem alternatywnej rzeczywistości życia?

Materiały źródłowe:

Przygotowując się do przeprowadzenia zadania, obejrzyj wykład Agaty Hummel *Agroekologiczne now-topie. Ruch nowo-chłopski w Katalonii*. Wykład znajdziesz na stronie www.podroze.etnograficzna.pl. Pomoże Ci skomentować wyniki pracy uczniów oraz podsumować dyskusję. Zachęcamy także do przeczytania artykułu dr Agaty Hummel

pt. *The neo-peasant movement in Catalonia: An attempt at defining it in the light of the infrapolitical strategies of resistance* dostępnego na stronie <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/soru.12361>

ZADANIE TRZECIE

PODRÓŻ W GŁĄB SIEBIE I LOKALNEGO DZIEDZICTWA

15 minut

oglądanie wykładu,
dyskusja

prezentacja
(slajdy nr 7-11)

Załącznik nr 1

Ćwiczenie ma na celu zwrócenie uwagi na dziedzictwo (zarówno materialne, jak i niematerialne, w tym także dziedzictwo nieoczywiste), które znajduje się obok nas – w miejscu naszego zamieszkania, jego pobliżu czy innych miejscach, w których często przebywamy. Jednocześnie zadanie ma zachęcić do dyskusji, czy – analogicznie, jak w zadaniu 2 – podróże po dziedzictwie lokalnym mogą być elementem poszukiwania siebie i wpływać na naszą tożsamość.

Zadanie rozpocznij od poproszenia osób uczestniczących o podanie przykładów dziedzictwa lokalnego (slajd numer 8).

W podsumowaniu dyskusji (slajd numer 9) zwróć uwagę, że istnieje dziedzictwo materialne (np. budynki, dzieła sztuki, książki, fotografie) i niematerialne (np. przekazy ustne, tradycje, obrzędy i rytuały). Jednocześnie możemy wskazać dziedzictwo oczywiste, jak i nieoczywiste, którym nazwiemy to, co ważne dla danej grupy, rodziny, jednostki. Przykładem dziedzictwa nieoczywistego może być np. znana tylko w jednej rodzinie opowieść przekazywana z pokolenia na pokolenie, rosnące dziko drzewa owocowe, będące jedynym znakiem, że dawniej w tym miejscu istniała wieś, czy zawartość szkatułki po babci. Nieoczywiste dziedzictwo stawia w centrum lokalne, „małe” opowieści, skłania się w stronę tego, co ważne dla konkretnej jednostki.

Powiedz grupie, że przykładem lokalnego dziedzictwa może być dawna wieś Wolica, będąca obecnie częścią Warszawy (slajd numer 10–11). Podziel grupę na pary. Każdej z par rozdaj tekst źródłowy – fragmenty tekstu ***Wolica – zapomniana, choć wyjątkowa warszawska wieś*** (załącznik nr 1). Osoby uczestniczące mają za zadanie zapoznać się z treścią fragmentów artykułu oraz zastanowić się nad przykładem lokalnego dziedzictwa, które jest dla nich ważne/interesujące i odpowiedzieć na pytania: *Dlaczego dziedzictwo to jest dla Was ważne/interesujące? Czy ma ono związek z tym, kim jesteś?* Jeśli będą pary, które uznają, że nie ma ważnego/interesującego ich dziedzictwa lokalnego, poproś je o uzasadnienie odpowiedzi. Po około 10 minutach poproś chętne grupy o podzielenie się wynikami pracy. Podsumuj pracę uczniów, zwracając uwagę, że w odkrywaniu lokalnego dziedzictwa można kierować się tematami, które interesują daną osobę.

Materiały źródłowe:

Przygotowując się do przeprowadzenia zadania, przeczytaj artykuł Julii Kunikowskiej *Wolica – zapomniana, choć wyjątkowa warszawska wieś* napisany w 2021 roku. Artykuł znajdziesz na stronie www.podroze.etnograficzna.pl. Pomoże Ci skomentować wyniki pracy uczniów oraz podsumować dyskusję.

ZADANIE CZWARTE

PODSUMOWANIE

Poproś osoby uczestniczące o podzielenie się refleksją podsumowującą zajęcia. Zapytaj np. *Czy i jak zmieniło się Wasze postrzeganie podróżowania? Czy Waszym zdaniem można mówić o związkach między podróżowaniem, dziedzictwem i poszukiwaniem tożsamości? Czy któryś z poruszanych tematów Was zadziwił, poruszył, a jeśli tak, to dlaczego?*

ok. 5 minut

refleksja–rundka,
pytanie na forum

prezentacja
(slajd nr 12)

ankieta
ewaluacyjna,
ulotki o projekcie

MATERIAŁY DODATKOWE DLA PROWADZĄCYCH

Przed realizacją scenariusza zachęcamy do zapoznania się z innymi materiałami dotyczącymi omawianych w scenariuszu zjawisk. Polecamy następujące materiały:

Hummel Agata, *The neo-peasant movement in Catalonia: An attempt at defining it in the light of the infrapolitical strategies of resistance* [w:] *Sociologia Ruralis* vol. 62, str. 3-23, 2021.

Małanicz-Przybylska Maria, *Skąd jesteśmy – kim jesteśmy? w: Nasze miejsce. Inspirator do pracy z lokalnością*, Stowarzyszenie Pracownia Etnograficzna im. Witolda Dynowskiego, Warszawa 2016,
 <https://etnograficzna.pl/edukacja/nasze-miejsce/>

Materiały inspiracyjne dotyczące podróżowania:

post-turysta,
 <https://post-turysta.pl/>